

Verwarring rondom anti-pestprogramma's

Rondom anti-pestprogramma's is veel verwarring ontstaan. Zijn ze nu verplicht of niet? Dit artikel geeft u een overzicht van de ontwikkelingen.

door Anke Visser

In de winter van 2012 werd Nederland opgeschrikt door de zelfdoding van twee jongeren. Beiden zouden jarenlang gepest zijn op school. Stelt u zich eens voor: elke dag verplicht naar school in de wetenschap dat ze je wéér zullen pakken. In dezelfde periode riepen wanhopige ouders van gepeste thuiszitters de hulp in van de Kinderombudsman.

Er moest iets gebeuren. Maar wat? Om antwoorden te vinden voerden staatssecretaris Dekker en Kinderombudsman Dullaert rondetafelgesprekken met peestslachtoffers en hun ouders, met vertegenwoordigers van scholen en maatschappelijke organisaties en met materiedeskundigen. Het resultaat presenteerden zij in maart 2013 onder de titel 'Plan van aanpak tegen pesten in het onderwijs'. Scholen voor funderend onderwijs werden wettelijk verplicht om een veilige leeromgeving te scheppen voor hun leerlingen. Om dat te realiseren moeten scholen gaan werken met een schoolbrede anti-pestmethode. Verder worden scholen verplicht om een anti-pest-

coördinator aan te stellen die fungeert als aanspreekpunt bij pesterijen en als bewaker van beleidsontwikkeling rondom sociale schoolveiligheid.

100+

Het 'Plan van aanpak tegen pesten in het onderwijs' stelde in maart 2013 een schoolbrede anti-pestmethode verplicht. Een methode geeft houvast, geeft werkvormen, geeft taal om over pestgedrag te praten. Maar het moest niet zomaar een methode zijn. Geheel passend in dit tijdsgewricht, stelde de staatssecretaris als eis dat scholen alleen evidence based anti-pestprogramma's mochten inzetten. Kinderombudsman Dullaert stond op het standpunt dat er door een selectie te maken van effectieve programma's een einde komt aan wat hij de anti-pest-industrie noemt. Hij doelt daarmee op de ruim honderd beschikbare anti-pestmethoden, waarvan de effectiviteit lang niet altijd bewezen is.

Tot december 2013 konden eigenaren van anti-pestmethoden hun programma ter beoordeling aanbieden aan het Nederlands Jeugd Instituut (NJI). Daar werden de programma's door een commissie van deskundigen gescreend op basis van drie standaard criteria:

1. Het programma is theoretisch goed onderbouwd.
2. Het programma is empirisch adequaat onderbouwd.
3. Randvoorwaarden om het programma uit te voeren zijn duidelijk beschreven.

Onvoldoende

Lopende de NJI-beoordeling wezen onderwijsonderzoekers op de beperktheid van evidence based. Het meten van 'effect' is in de regel erg lastig door

Voorlopig goedgekeurde programma's (mei 2014)

- Kiva (schoolbreed PO)
- Prima (schoolbreed, leerlingen 10-15 jaar)
- Vreedzame school (PO, niet specifiek pesten, in ontwikkeling voor VO)
- Kanjermethode (PO, niet specifiek pesten, in ontwikkeling voor VO)
- PAD (groep 1-8 PO, interventie op SoVa)
- Taakspel gedrag (PO, SO/VSO en VO, interventies op gedrag)

Later toegevoegd:

- It's up to you (interactief programma voor VO)

*Wees
wegwijs
in de
wirwar*

het grote aantal mogelijke derde variabelen die het menselijk handelen beïnvloeden. Denk hierbij aan begeleider/uitvoerder, doelgroep of de setting van een anti-pestprogramma. Deze aspecten wisselen per klas. Wat blijft er dan over van evidence?

Los van dit kritische geluid van onderzoekers, eindigde de NJI-beoordeling in mei 2014 met een teleurstellend resultaat. Geen van de 61 aangemelde programma's voldeed aan de eisen. Slechts zes programma's werden voorlopig goedgekeurd. Daarvan zijn alleen Prima en Kiva pure anti-pestprogramma's. De andere vier methoden focussen op sociale vaardigheden.

Op de publicatie van dit resultaat volgde een storm van protest. LHBT (Lesbisch-Homo-Bi-Transgender)-organisaties protesteerden tegen deze selectie, omdat geen van de veelbelovende programma's aandacht besteedt aan LHBT-leerlingen. Scholen die al jarenlang tot grote tevredenheid werkten met het programma Rots & Water werden onaangenaam verrast omdat deze methode niet voldoet aan de NJI-normen. Ook het succesvolle Challenge Day kwam niet door de beoordelingsronde. Daarnaast selecteerde de commissie zeven programma's als veelbelovend. Duidelijk wordt op basis van deze lijstjes, dat de keuze voor het voortgezet onderwijs beperkt is.

Eigen keus

De storm van kritiek was aanleiding voor acties van verschillende kanten. D66 en VVD kwamen met een motie waardoor scholen niet langer verplicht worden om een erkend anti-pestprogramma te gebruiken. De PO-raad en de VO-raad hebben steeds gepleit voor de vrijheid van scholen om zelf een effectief programma te kiezen om pesten tegen te gaan. In oktober 2014 kwamen de twee raden met het 'Actieplan sociale veiligheid op school', ter ondersteuning van scholen. Kijk voor meer informatie op www.voraad.nl/Actieplansocialeveiligheid.nl. Daarop verklaarde staatssecretaris Dekker de verplichte evidence based programma's vervallen. Scholen krijgen de ruimte om een methode te kiezen die bij

hen past, mits ze kunnen aantonen dat de door hen gekozen aanpak effect sorteert.

Bijzonder in dit verband is dat media, zoals NOS en Trouw, communiceren hoe kwalijk het is dat scholen werken met afgekeurde programma's. Maar van afgekeurde programma's is geen sprake, er zijn alleen programma's die niet voldoen aan de NJI-criteria. En nogmaals, voor de duidelijkheid: geen programma voldoet!

'Geen van de 61 aangemelde programma's voldeed aan de eisen'

Kritisch

Experts als hoogleraar opvoedkunde Mischa de Winter en gedragsdeskundige Kees van Overveld hebben zich steeds kritisch uitgelaten over de focus van staatssecretaris en Kinderombudsman op een methode. De Winter vindt dat een programma maar een klein onderdeel is van een anti-pestaanpak op school. Hij betwijfelt 'het effect van tien lessen'. Hij staat op het standpunt dat de school kinderen elke dag weer moet leren om goed met elkaar om te gaan, 'om medemenselijkheid te cultiveren'. De aanpak moet 'in het DNA van de school zitten'. Van Overveld noemt een methode 'stap tien en pas in te zetten nadat het team stevig heeft geïnvesteerd in een positieve groepsaanpak'. Bij Eva Jinek gaat de Kinderombudsman in discussie met Mischa de Winter <https://vimeo.com/120036013>

Kortom

Met ingang van schooljaar 2015-2016 is het aan de scholen zelf om een gestructureerde en samenhangende anti-pestaanpak te realiseren binnen hun schoolveiligheidsbeleid. Mentoren, leerlingbegeleiders en anti-pestcoördinatoren spelen hierbij vanuit hun deskundigheid een belangrijke rol. Maar pesten aanpakken is geen taak van begeleidingsfunctionarissen alleen. Om positieve omgang in het DNA van de school te verankeren, moet iedere collega in de klas uit de voeten kunnen met groepsdynamica en sociale verstoringen. De aanpak van pesterijen op school duldt geen verwarring, maar vraagt om duidelijkheid en een team op één lijn.

Anke Visser is APS/ opleider anti-pestcoördinatoren en vertrouwenspersonen

Veel belovende programma's (mei 2014)

- Sta sterk (buitenschoolse weerbaarheidstraining, 5-18 jaar)
- Alles kidzzz (SoVa, 9-12 jaar)
- Plezier op school (buitenschoolse zomercursus voor a.s. brugklassers, 11-13 jaar)
- Schoolwide positive behaviour support (PO en VO)
- Zippy's vrienden (5-8 jaar PO, sociaal emotioneel)
- Omgaan met elkaar (PO en VO)
- Pestkoppen stoppen (online platform cyberpesten VO)